

ADVIES EXPERTISE NETWERK ZOETWATER EN DROOGTE

MELDPLICHT ONTTREKKINGEN

Van: Expertisenetwerk Zoetwater en Droogte
Onderwerp: Meldplicht onttrekkingen
Datum: 18 mei 2026

Aanleiding

Door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt gewerkt aan de aanpassing van regelgeving voor onttrekkingen van grond- en oppervlaktewater. De reden is dat er onvoldoende zicht is op de hoeveelheid onttrokken water in Nederland en de invloed ervan op de omgeving. Vanuit verschillende organisaties is er eerder op aangedrongen om hier meer inzicht in te verkrijgen. De Europese Commissie is een Kaderrichtlijn Water (KRW) inbreukprocedure gestart om ervoor te zorgen dat de vergunningen in Nederland voor het onttrekken van water worden omgezet van een oneindige duur naar een systeem van periodieke vernieuwing van de vergunningen. In de afgelopen jaren is er door de Tweede Kamer, het IPO, Unie van Waterschappen, de Raad van de Leefomgeving en in de Kamerbrief Water en Bodem Sturend ook op aangedrongen om de informatie over onttrekkingen beter te registeren. In het WGO Water van 2 februari 2026 is een motie ingediend door lid Kostić (PvdD). Deze motie vraagt de regering ‘om wetenschappers advies te laten geven over een passende ondergrens voor meldingen van onttrekkingen van grond- en oppervlaktewater en daarbij de cumulatieve effecten mee te nemen’.

Adviesvraag en afbakening van de vraag

Het voornemen van het ministerie van I&W is om alle onttrekkingen groter dan 10 m³/uur (oppervlaktewater) of 1 m³/uur (grondwater) meldplichtig te maken. Aan het Expertisenetwerk Zoetwater en Droogte (ENZD) is de volgende adviesvraag gesteld: zijn dit passende grenzen om alle relevante onttrekkingen in kaart te brengen en wordt daarmee voldoende rekening gehouden met cumulatieve effecten van vele kleine onttrekkingen?

Het ENZD heeft de vraag als volgt geïnterpreteerd en afgebakend:

- De adviesvraag heeft alleen betrekking op de melding van installaties voor onttrekkingen, de zogenaamde meldplicht in de Omgevingswet. Het registreren van werkelijk onttrokken hoeveelheden, geformuleerd in de registratieplicht, volgt hierna en maakt geen onderdeel uit van de adviesvraag.
- De genoemde hoeveelheden in m³/uur zijn pompcapaciteiten, dus theoretisch maximaal mogelijk te onttrekken hoeveelheden.
- Met cumulatieve effecten wordt bedoeld dat verschillende kleine onttrekkingen optellen tot een groter effect op de omgeving zowel in ruimte en tijd.

Dit advies gaat niet in op monitoring en handhaving van de vergunde hoeveelheid onttrokken water. Dit zijn onderdelen die beter georganiseerd moeten worden, maar buiten de adviesvraag vallen.

Totstandkoming advies

Dit advies is in korte tijd opgesteld aan de hand van één digitale bijeenkomst met een aantal leden van het ENZD. Vanwege de beperkte doorlooptijd kent het advies een meer reflectief karakter. Op basis van deze bijeenkomst is een conceptadvies gemaakt dat schriftelijk van feedback is voorzien door de betrokken ENZD-leden. Daarna is het advies aan het voltallige ENZD voorgelegd, waarop schriftelijk is gereflecteerd door ENZD-leden. Een einddiscussie heeft plaatsgevonden tijdens de ENZD bijeenkomst van 19 mei 2026. Na verwerking van de feedback is het betrokken advies definitief gemaakt. De volgende leden van het ENZD waren betrokken bij het advies:

- Dr. Ruud Bartholomeus (KWR / Wageningen Universiteit, voorzitter; lid ENZD)
- Dr. Gualbert Oude Essink (Deltares / Universiteit van Utrecht; lid ENZD)
- Dr. Ryan Teuling (Wageningen Universiteit; lid ENZD)
- Dr. Michelle van Vliet (Universiteit van Utrecht; lid ENZD)

Reflecties en advies

Het expertisenetwerk onderschrijft het belang van het **inzichtelijk maken van alle relevante wateronttrekkingen**. Op dit moment ontbreekt in Nederland een samenhangend en volledig overzicht van grond- en oppervlaktewateronttrekkingen, met name van de vele kleinere onttrekkingen voor landbouw en particulieren. Dit vormt een belangrijke belemmering voor het begrijpen van de waterbalans, het inschatten van effecten op o.a. grondwaterstanden tijdens droogte en het onderbouwen van toekomstig beleid. Een landelijke database die laat zien waar onttrekkingsinstallaties zich bevinden en wat hun potentiële omvang is, is essentieel om meer inzicht te verkrijgen.

Het expertisenetwerk constateert dat **cumulatieve effecten van veel kleine onttrekkingen op het watersysteem en omgeving substantieel kunnen zijn**, vooral tijdens droogteperioden. Deze effecten, op zowel de waterkwantiteit als -kwaliteit, zijn sterk afhankelijk van lokale omstandigheden, zoals geologie, onttrekkingsdiepte wanneer het grondwater betreft, type watersysteem (zandgronden versus poldersystemen) en het tijdstip van onttrekking. Deze cumulatieve effecten zijn nu onvoldoende in beeld omdat een groot deel van de kleine onttrekkingen niet gemeld wordt.

Het expertisenetwerk benadrukt dat de **meldplicht primair moet worden gezien als een instrument om inzicht te verkrijgen**, niet als een direct sturings- of handavingsinstrument. Het doel is het opbouwen van een landelijke database die laat zien *waar* onttrekkingsinstallaties zich bevinden en wat hun onttrekkingspotentieel is. In

een vervolgstap kan die informatie uitgebreid worden met werkelijk onttrokken volumes, die eventueel gebruikt kunnen worden voor sturing of handhaving.

Beoordeling van de voorgestelde grenzen

Grondwater

Voor grondwater acht het expertisenetwerk een meldplichtgrens van **1 m³/uur** een **pragmatisch en verdedigbaar startpunt**. Deze grens is laag genoeg om de meeste mechanisch bediende (ook kleinere) onttrekkingen in beeld te krijgen, maar voorkomt dat ook handmatig bediende pompen gemeld moeten worden. Ook sluit deze grens aan op een eerder advies van de Unie van Waterschappen (2023). Tegelijkertijd erkent het ENZD dat deze waarde niet wetenschappelijk onderbouwd is, omdat een goed overzicht van onttrekkingen en daarmee de cumulatieve effecten van de onttrekkingen op de omgeving ontbreekt. De grens moet daarom worden gezien als een **operationeel startpunt** waarmee onttrekkingsinstallaties gemeld en geregistreerd worden, niet als een ecologische of hydrologische effectgrens.

Oppervlaktewater

Het expertisenetwerk is van oordeel dat een generieke grens van **10 m³/uur voor oppervlaktewater te hoog is** om alle relevante onttrekkingen in beeld te krijgen. Voor kleinere waterlopen en waterlopen op zandgronden kunnen onttrekkingen onder deze waarde al een merkbaar effect hebben, zeker bij droogte. Ten behoeve van landelijke eenduidigheid en transparantie adviseert het ENZD daarom ook **voor oppervlaktewater een meldplichtgrens van 1 m³/uur te hanteren**. Motivatie:

- de grens voor oppervlaktewateronttrekkingen in de Hoge Zandgronden dient gelijkgesteld te worden aan de grens voor meldingen van grondwateronttrekkingen met een capaciteit van 1 m³/uur. De reden hiervoor is dat grond- en oppervlaktewatersystemen op zandgronden met elkaar verbonden zijn. In droge perioden beïnvloedt een oppervlaktewateronttrekking direct het grondwater, en dient er geen onderscheid gemaakt te worden tussen onttrokken volume grond- of oppervlaktewater.
- in Laag Nederland (poldersystemen) is vaak sprake van wateraanvoer, waardoor het watersysteem minder gevoelig is voor onttrekkingen. De gevoeligheid hangt echter af van gebiedsspecifieke of watersysteemspecifieke kenmerken. Op dit moment worden er nog nauwelijks grenzen gehanteerd door de Nederlandse waterschappen bij welke onttrekking van oppervlaktewater een melding of vergunning nodig is. Een uitzondering is waterschap Rivierenland waar de grens voor vergunning varieert tussen de 5 en 30 m³/uur. Echter, ten behoeve van eenduidigheid voor de meldplicht en registreerbaarheid van onttrekkingsinstallaties en het benodigde volledige beeld voor

Nederland, wordt geadviseerd ook voor Laag Nederland een grens voor oppervlaktewateronttrekkingen met een capaciteit van 1 m³/uur te hanteren.

Daarnaast adviseert het ENZD te erkennen dat, voor zowel grond- als oppervlaktewater, er niet één “juiste” landelijke waarde vast te stellen is, vanwege regionale verschillen in o.a. geohydrologische condities, wateraanvoer, functioneren van waterlopen en onvoldoende kennis over de cumulatieve effecten van kleinere onttrekkingen. Landelijke registratie van onttrekkingsinstallaties zoals beoogd door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is een belangrijke stap om deze informatie wel beschikbaar te maken en meer kennis en inzicht te verkrijgen in cumulatieve effecten van kleinere onttrekkingen op het watersysteem en omgeving.

Particuliere onttrekkingen

Door een lage grens te hanteren, vallen ook particuliere onttrekkingen onder de meldplicht. Hoewel meldplicht voor particulieren gevoelig kan liggen, blijkt uit praktijkervaring (onder andere in Noord-Brabant) dat deze onttrekkingen gezamenlijk een substantiële hoeveelheid vormen en een cumulatief effect geven. Vanuit dit oogpunt moeten deze onttrekkingen in beginsel meegenomen worden, mits het meldproces eenvoudig en laagdrempelig is.

Overige aanbevelingen

Dit betreft een advies met een pragmatische insteek. Nadat meer data zijn verzameld en kennis verkregen is over cumulatieve effecten op het systeem, zie de aanbevelingen hieronder, kan er in de toekomst eventueel een verder onderbouwd en eventueel ruimtelijk gedifferentieerd systeem met grenzen worden voorgesteld. De volgende aspecten wil het ENZD aanvullend op voorgaande nog meegeven:

Houd bij de meldplicht rekening met het volgende:

1. Hanteer een duidelijke definitie over wat met een onttrekking wordt bedoeld met onderscheid tussen:
 - een put, een pomp of een persoon (de melder)
 - werkelijk onttrokken hoeveelheden of potentiële te onttrekken volumes
2. Geef voldoende aandacht aan de centrale opslag van de gegevens in het Landelijk Grondwater Register (LGR).
3. Zorg voor een eenvoudig proces van aanmelden en het aanleveren van data voor de gebruikers. Geef aandacht aan communicatie met de (grond)watergebruikers zodat voor hen duidelijk is wat het doel is van de melding en welke gegevens aangeleverd

moeten worden. Vermelding van de pompcapaciteit in l/s (behalve in m³/s) helpt bij een beter begrip. Deze uitwerking is een verantwoordelijkheid van de waterschappen.

Na het melden van een onttrekkingsinstallatie volgt het registreren of schatten van de werkelijke onttrekkingshoeveelheden. Hiermee kan de invloed van onttrekkingen op het watersysteem in beeld worden gebracht. Hoewel deze vraag buiten de adviesaanvraag valt over de meldplicht, wil het ENZD wel de volgende aanbevelingen meegeven over aspecten waar rekening mee dient te worden gehouden in de effectanalyse:

4. De hoeveelheid water die na onttrekking weer terugvloeit in het watersysteem naar grondwater en oppervlaktewater. Niet al het water verdampt.
5. Waterkwaliteit, zoals de invloed van onttrekkingen op het zoutgehalte van grond- en oppervlaktewater in Laag-Nederland.
6. De geohydrologische omstandigheden. De effecten in een dik zandpakket zijn bijvoorbeeld anders dan in een dun zandpakket.
7. Het effect op het watersysteem hangt niet alleen af van de totale hoeveelheid onttrokken water, maar ook van het moment, de duur en de frequentie van de onttrekkingen, met name tijdens droge perioden.
8. De cumulatieve effecten, zowel in ruimte als in tijd. Naar mate er meer onttrekkingen zijn, telt het effect verder op.

Referenties

- Unie van Waterschappen (2023). Onderzoek en Regelgeving Grondwateronttrekkingen
- Waterschap Rivierenland (2026). Waterschapsverordening Waterschap Rivierenland. https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR702024#chp_4. Geraadpleegd 9 april 2026